

ČESKÝ ROZHLAS

ČESKÝ ROZHLAS

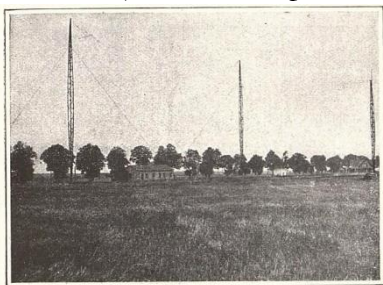

Český rozhlas

100 let
Československého
rozhlasu

Stručné dějiny Československého rozhlasu

Radiojournal byla československá firma, která pod různými názvy provozovala v letech 1923–1948 rozhlasové vysílání v Československu. Jednalo se o společnost s ručením omezeným, v níž převážnou dobu její existence držel majoritu československý stát. Jejím přímým následovníkem se po druhé světové válce stal Československý rozhlas. Díky zahájení pravidelného rozhlasového vysílání v roce 1923 se Radiojournal stal nejstarší institucí svého druhu na evropském kontinentu a po britské BBC druhou nejstarší v Evropě.

STÁTNI VYSÍLACÍ STANICE VE KBELÍCH.

VNITŘEK KBELSKÉ STANICE.

Obrázek 1 - Vysílač Radiojournalu ve Kbعلích (1924)

Pravidelné rozhlasové vysílání v Československu bylo zahájeno 18. května 1923 ve 20.15 hod. z provizorního studia v blízkosti letiště Kbely u Prahy. Československo se tak po Velké Británii a její BBC, která vznikla roku 1922, stalo druhou evropskou zemí, kde začal veřejně a pravidelně rozhlas vysílat. První den zajišťoval živý program orchestr pražského kina Sansoucci a operní pěvkyně Růžena Topinková. Kbelická stanice původně sloužila jako telegrafní vysílačka meteorologických zpráv pro leteckou službu a pro rozhlasový provoz musela být upravena. Avšak i tak až do listopadu 1924, kdy došlo k další rekonstrukci, byl poslech

programu rušen stálým tónem o frekvenci 500 Hz. Tato technická závada byla vyvolána nedostatečnou filtrací usměrněného proudu. Stanice byla umístěna v dřevěném domku u letiště a vzhledem k jeho malé velikosti sloužil jako provizorní studio po několik prvních měsíců zapůjčený stan s klavírem a kobercem, jenž byl v těsné blízkosti domku postaven. Provozovatelem vysílání byla soukromá společnost s ručením omezeným Československé zpravodajství radiotelefonické, která vznikla 7. června 1923 a měla základní kapitál 500 tisíc Kč, z čehož 51% podíl dodala společnost Radioslavie a 49 % pak skupina kolem podnikatele Eduarda Svobody a novináře Miloše Čtrnáctého. Ta získala od ministerstva pošt a telegrafů koncesi pro veřejné „radiotelegrafické“ vysílání (slovo „rozhlas“ se objevilo až v roce 1924), a to na základě žádosti z konce předchozího roku, kterou podali Svoboda a Čtrnáctý. V červenci 1923 změnila společnost název, od té doby fungovala jako Radiojournal, československé zpravodajství radiotelefonické. Jméno „Radiojournal“ vzniklo podle hlavních podílníků, kterými byla firma Radioslavie a skupina žurnalistů (Čtrnáctý a další). Ve firmě byl angažován též bankéř a diplomat Ladislav Šourek, který roku 1925 nahradil Richarda Gemperleho v pozici předsedy jednatelešského sboru (de facto ředitel).

Stanice ve Kbelích byla užívána do února 1925 (s krátkou epizodou vysílání z Hloubětína), poté Radiojournal měl nově postavenou vysílačku ve Strašnicích. Improvizované studio se také přestěhovalo do Hloubětína, ale záhy došlo k návratu do Kbel, odkud Radiojournal vysílal do 1. prosince 1924. Následně se přesunul do Poštovní nákupny (pozdější Radiopalác) ve Fochově ulici (dnešní Vinohradská) – bylo to první studio přímo v Praze. V roce 1925 přišlo další stěhování, tentokrát do blízkého Orbisu rovněž ve Fochově ulici. V roce 1927 se vysílací studio

přemístilo do Národního domu na Mírovém náměstí (dnešní náměstí Míru), odkud Radiojournal vysílal do roku 1933.

Obrázek 2 - Umístění rozhlasových vysílačů ve 30. letech 20. století

Od podzimu 1923 platili posluchači koncesionářský poplatek, avšak finanční situace Radiojournalu se postupně zhoršovala, neboť ani přes propagační akce nestoupal počet koncesionářů příliš rychle. Jednání o reorganizaci společnosti využil československý stát, který rozhlas, coby moderní sdělovací prostředek, chtěl mít pod lepší kontrolou. Roku 1925 proto stát do společnosti Radiojournal, skrze státní podnik Československá pošta, vstoupil, navýšil základní jmění na dvojnásobek (stal se držitelem 51% podílu) a umožnil další rozšíření programové nabídky (zpravodajství, hudba, umělecký program, divadelní představení, vysílání pro děti). Reportáž z VIII. všesokolského sletu v červnu a červenci 1926, která zprostředkovala posluchačům účast na významné události, získala rozhlasu velkou popularitu. Začátkem října 1926 vznikl orchestr Radiojournalu, dnešní Symfonický orchestr Českého rozhlasu. Dne 3. října 1926 vysílal československý rozhlas první fotbalovou reportáž v Evropě z utkání Slavie Praha a maďarské Hungarie. V témže roce zahájil Radiojournal, jako první v Evropě, simultánní vysílání stejného programu z více vysílačů (Praha, Brno, Bratislava).

Obrázek 3 - Hlavní budova někdejšího Radiojournalu v Praze ve Vinohradské ulici

Již v září 1924 zahájil Radiojournal vysílání z Brna, v říjnu 1926 z Bratislavy, v dubnu 1927 z Košic a v červenci 1929 z Moravské Ostravy.

Obrázek 4 - Hlasatelna brněnského studia Radiojournalu (1928)

Rozvoj v meziválečném Československu

Ve 30. letech byl československý rozhlas vlivnou a dobře zavedenou institucí, která měla u veřejnosti autoritu. Do Radiojournalu přicházeli noví lidé s odbornou kvalifikací i inovativními nápady. Tzv. brněnská škola experimentovala s vysíláním ze záznamu a montážemi. Rozhlas zařadil do vysílání vzdělávací pásma a školské vysílání. Kromě češtiny a slovenštiny vysílal také pro národnostní menšiny v němčině, maďarštině, polštině a rusínštině. Na konci roku 1933 se Radiojournal přestěhoval do nově postavené budovy Ředitelství pošt a telegrafů ve Vinohradské ulici č. 12, dnešního sídla Českého rozhlasu.

V druhé polovině třicátých let bylo do československé rozhlasové sítě přihlášeno už jeden milion koncesionářů a úspěšně postupovala také radiofikace škol a úřadů.

Dne 28. prosince 1938 schválila valná hromada Radiojournalu změnu názvu společnosti na Česko-slovenský rozhlas.

Německá okupace

V roce 1939, po obsazení země nacisty, přišla tvrdá cenzura, která skončila až roku 1945. Po vzniku protektorátu Čechy a Morava 16. března 1939 začal být opět využíván název Radiojournal a na další valné hromadě společnosti došlo 10. června 1939 k přejmenování na Český rozhlas. Vznikem samostatného Slovenska se slovenská studia osamostatnila a 16. června 1939 došlo ke vzniku Slovenského rozhlasu, který byl opět společností s ručením omezeným.

Obrázek 5 - Natáčení v Českém rozhlasu (asi 1940). Zleva: Jan Vavřík-Rýž, Anna Krenzmannová, Josef Škupa

Nacisté usilovali jak o vliv nad vysíláním, tak o aktiva rozhlasové společnosti. Ta byla od 1. dubna 1940 součástí německé Reichs-Rundfunk-Gesellschaft (RRG), od 15. listopadu 1941 pak byla coby Rundfunk Böhmen und Mähren přímou součástí tohoto říšského rozhlasu. Nacisté měli od října 1940 své zástupce v radách společnosti, 49 % kapitálu držel úřad protektora a 51 % pak protektorátní vláda. Na jaře 1942 došlo ke změně, kdy byl celý kmenový kapitál ve výši 1 milionu Kč postoupen RRG.

Obrázek 6 - Rozhlasová boboslužba v roce 1941

V závěru druhé světové války vyzval dne 5. května 1945 Český rozhlas obyvatelstvo k ozbrojenému odporu vůči německým okupantům, čímž bylo zahájeno Pražské povstání. Když se jednotky Schutzstaffel (SS) pokusily toto vysílání přerušit, došlo v budově rozhlasu a v jejím okolí k ozbrojenému boji mezi okupačními silami na jedné straně a českými policisty, četníky a ozbrojenými civilisty na straně druhé. Bitva trvala celé odpoledne a skončila kapitulací německých sil. Již 9. května 1945 však

rozhlas přešel v Praze na běžný provoz a krátce na to se ohlásila i další studia v obnoveném Československu.

Poválečné Československo

Dne 22. srpna 1945 uzavřeli československý ministr informací Václav Kopecký a slovenský pověřenec pro informace Michal Chorváth dohodu o ustanovení společnosti s ručením omezeným Československý rozhlas. Dvě národní rozhlasové společnosti s ručením omezeným pod státní správou ale fungovaly i po druhé světové válce. Existovaly do 30. června 1948, kdy byly na základě zákona č. 137/1948 Sb., o postátnění Československého rozhlasu, zrušeny a od 1. července 1948 je nahradil státní podnik Československý rozhlas. Z něj se pod vlivem vládnoucí Komunistické strany Československa stalo státní cenzurované a propagandistické médium. Od května do července 1948 se v Praze uskutečnila Mezinárodní výstava rozhlasu (MEVRO), kterou organizovali rozhlasoví pracovníci. Po organizačních změnách v roce 1952 měl rozhlas celostátní stanici Československo (od roku 1954 Praha II) a národní stanice Praha (od roku 1954 Praha I) a Bratislava. Kromě toho vysílal z regionálních stanic (Brno, Plzeň, Hradec Králové, aj.) a od roku 1954 také na stanici Praha III (rozhlas po drátě). Od roku 1954 fungovalo z pražského vysílače na Petříně zkušební vysílání na velmi krátkých vlnách (VKV). Řádné vysílání z Petřína na VKV zahájil Československý rozhlas v roce 1959.

Na výstavě MEVRO bylo v roce 1948 poprvé v Československu předvedeno návštěvníkům experimentální televizní vysílání. Pravidelné televizní vysílání, zajišťované Československým rozhlasem, bylo zahájeno 1. května 1953. K reorganizaci pak došlo 1. prosince 1957, kdy byla podle vládního nařízení č. 62/1957 Sb., o nové organizaci rozhlasu a televise, vyčleněna z Československého rozhlasu jeho televizní část, z níž

se stala Československá televize. Oba vysílatelé byli podřízeni nově zřízenému Československému výboru pro rozhlas a televizi (na Slovensku pak Slovenskému výboru pro rozhlas a televizi). K dalším organizačním změnám došlo k 1. říjnu 1959. Tehdy byly vládním nařízením č. 63/1959 Sb., o změnách v organizaci rozhlasu a televize, zrušeny oba televizní a rozhlasové výbory, a jak Československá televize, tak Československý rozhlas se staly samostatnými ústředními organizacemi s vlastními statuty schvalovanými vládou. Definitivní řešení přinesl zákon č. 17/1964 Sb., o Československém rozhlase, který nabyl účinnosti 8. února 1964 a který platil až do konce roku 1992. Československý rozhlas byl zpočátku zvláštní rozpočtovou organizací, od 60. let potom státní příspěvkovou organizací.

Roku 1960 vznikly Jazzový orchestr Československého rozhlasu a Taneční orchestr Československého rozhlasu (doplňily tak Symfonický orchestr Československého rozhlasu) a v roce 1962 zahájila provoz první celostátní VKV stanice Československo II. K prvnímu stereofonnímu vysílání došlo v roce 1964.

V 60. letech 20. století proběhlo ve společnosti i v Československém rozhlasu určité uvolnění poměrů spjatých s totalitní vládou KSČ. Konec tohoto období nastal v létě 1968. Hlavní budova ČsRo v Praze ve Vinohradské se 21. srpna 1968 podruhé stala dějištěm bojů, protože se Pražané snažili bránit rozhlas před okupačními vojsky Varšavské smlouvy. Československý rozhlas v době invaze plnil informační funkci a vysílal z různých provizorních míst po Praze. Již 30. srpna byla ovšem obnovena státní cenzura a jak ve společnosti, tak v rozhlasu začala normalizace. Vysílání z Vinohradské bylo obnoveno 9. září 1968. V následujících normalizačních letech se Československý rozhlas opět stal propagandistickým médiem komunistického režimu.

Po federalizaci Československa byly v roce 1969 provedeny změny ve vnitřní organizaci ČsRo. Československý rozhlas fungoval jako zastřešující propojení dvou národních rozhlasů a vysílání pro zahraničí – k 1. lednu 1969 vznikly v rámci ČsRo složky Český rozhlas, Slovenský rozhlas a Zahraniční vysílání. Počátkem 70. let 20. století došlo ke změnám ve struktuře stanic. Stanice Československo I byla v roce 1970 nahrazena celostátní zpravodajsko-publicistickou stanicí Hvězda a roku 1972 zahájily provoz národní kulturní stanice Vltava a Devín. Kromě toho nadále fungovala další dvojice národních okruhů (mainstreamové stanice Praha a Bratislava), krajské stanice (po celém Československu 12 studií) a zahraniční vysílání Radio Praha.

V roce 1978 byla zahájena stavba centrálního rozhlasového komplexu v Praze na Pankráci. Ve výškové budově, stavěné od roku 1983 jako budoucí sídlo Československého rozhlasu, byla projektována také koncertní studia pro rozhlas i nedalekou Československou televizi a městský koncertní sál. Ovšem komplex nebyl dokončen a po rozpadu Československa připadl v roce 1995 nástupnickému Českému rozhlasu. Ten v roce 1999 torzo prodal; po přestavbě dokončené v roce 2007 z něj vznikla kancelářská budova City Tower.

Obrázek 7 - Mrakodrapy na Pankráci v roce 2006, uprostřed nedostavěná budova Československého rozhlasu

Roku 1986 zahájila provoz hudební stanice Melodie a roku 1989 stanice pro mladé posluchače EM. Právě na EM se poprvé v Československém rozhlasu objevily 20. listopadu 1989 zprávy popisující průběh událostí ze 17. listopadu toho roku. Rozhlasoví pracovníci se následně přidali k protestům sametové revoluce. Po pádu komunistického režimu došlo k výrazným personálním i programovým změnám. Ještě na konci roku 1989 byl okruh Hvězda přejmenován na stanici Československo. Koncem roku 1990 zanikl v Česku okruh EM, zatímco na Slovensku se z něj stala stanice Elán. Na počátku roku 1991 začala fungovat regionální stanice Regina. Dne 1. července 1991 vznikl samostatný veřejnoprávní Slovenský rozhlas (SRo), obdobně vznikl k 1. lednu 1992 veřejnoprávní Český rozhlas (ČRo). Československý rozhlas od počátku roku 1992 provozoval celostátní federální stanici Československo a zahraniční vysílání, zatímco pod oba národní rozhlas spadaly zbylé okruhy již dříve rozdělované dle národního principu. Vzhledem k zániku

Československa na konci roku 1992 byl Československý rozhlas zákonem č. 597/1992 Sb., o zrušení Československého rozhlasu, Československé televize a Československé tiskové kanceláře, i s federální stanicí Československo k 31. prosinci 1992 zrušen.

Pořady

Ke známým pořadům Československého rozhlasu 60. let 20. století patří hitparáda Houpačka, humoristická Nealkoholická vinárna U Pavouka či komediální skeče o Pidivajzlicích. Do této dekády rovněž spadají počátky pořadů jako pohádky o Hajajovi, populárně-vědeckého magazínu Meteor, pořadu pro mladé posluchače Mikroforum, dopravního zpravodajství Zelená vlna či poetického pořadu Zelené peří. V roce 1975 bylo zahájeno vysílání prvního rodinného seriálu Jak se máte, Vondrovi?, který se v programu Československého rozhlasu pravidelně objevoval jednou týdně až do konce roku 1989.

Obrázek 8 - Bobumil Kolář (uprostřed), Oldřich Unger (vpravo) a tři členové raketových modelářů z Dobříše při natáčení pořadu Meteor v listopadu 1971. Archiv Oldřicha Ungera, foto Martin Pilný

Ředitelé rozhlasu

Jméno	Od	Do	Poznámky
Richard Gemperle	7. 6. 1923	2. 6. 1925	předseda jednatelelského sboru Radiojournalu
Ladislav Šourek	2. 6. 1925	1. 11. 1938	předseda jednatelelského sboru Radiojournalu
Jindřich Dobiáš	1. 11. 1938	31. 5. 1940	předseda jednatelelského sboru Radiojournalu/Československého rozhlasu/Českého rozhlasu
Hubert Masařík	3. 9. 1940	30. 11. 1941	předseda jednatelelského sboru Českého rozhlasu
Ferdinand Thürmer	13. 3. 1942	5. 5. 1945	vedoucí Sendergruppe Böhmen und Mähren
Otakar Matoušek	5. 5. 1945	25. 5. 1945	pověřenec ČNR pro řízení Českého rozhlasu
Bohuslav Laštovička	25. 5. 1945	15. 6. 1948	generální ředitel Českého/Československého rozhlasu
Kazimír Stahl	2. 7. 1948	17. 6. 1952	generální ředitel ČsRo
Josef Věromír Pleva	30. 6. 1952	30. 11. 1952	pověřen řízením ČsRo
Jozef Vrabec	1. 12. 1952	11. 9. 1953	pověřen řízením ČsRo
Jozef Vrabec	11. 9. 1953	30. 3. 1954	generální ředitel ČsRo
František Nečásek	1. 4. 1954	31. 12. 1957	
Jaromír Hřebík	1. 1. 1958	31. 1. 1959	
Karel Hoffmann	1. 2. 1959	1. 3. 1967	
Miloš Marko	25. 1. 1967	25. 7. 1968	
Zdeněk Hejzlar	25. 7. 1968	25. 9. 1968	
Odon Závodský	30. 8. 1968	1. 2. 1969	vládní zmocněnec pro ČsRo
Odon Závodský	1. 2. 1969	20. 6. 1969	
Bohuslav Chňoupek	20. 6. 1969	7. 9. 1970	
Ján Riško	8. 9. 1970	30. 6. 1989	
Karel Kvapil	1. 7. 1989	3. 12. 1989	
Karel Starý	3. 12. 1989	31. 1. 1990	
František Pavlíček	4. 2. 1990	31. 3. 1991	
Richard Seemann	1. 4. 1991	9. 10. 1991	pověřen výkonem funkce ústředního ředitele ČsRo
Peter Duhan	14. 10. 1991	31. 12. 1992	
Jiří Mejstřík	1. 1. 1992	31. 5. 1993	
Vlastimil Ježek	28. 6. 1993	30. 6. 1999	
Václav Kasík	1. 7. 1999	22. 7. 2009	
Richard Medek	30. 9. 2009	28. 2. 2010	
Peter Duhan	28. 7. 2011	3. 11. 2015	
René Zavoral	21. 1. 2016	dosud	

Rozhlas v květnu 1945

Boj o Český rozhlas byl konflikt v rámci pražského povstání na konci druhé světové války v květnu 1945. Probíhal v Praze v okolí ústřední budovy českého rozhlasu ve Vinohradské ulici. Trval čtyři dny a vyžádal si život 170 českých občanů.

Dne 5. května 1945 v 6 hodin ráno začali pracovníci rozhlasu vysílat jen česky a hráli zakázané české písně. To působilo jako rozbuška a začalo Pražské povstání. Němci poslali proti rozhlasu jednotky SS, ale rozhlasu přicházeli na pomoc čeští policisté a jiní povstalci. Otakar Matoušek byl pověřenec ČNR pro řízení Českého rozhlasu 5. 5. 1945 - 25. 5. 1945. Tou dobou však v budově bylo 90 vojáků Waffen SS. Ti však bloudili, protože zaměstnanci odstranili německé nápisy.

První povstalci (jednotka šestnácti policistů) dorazili k rozhlasu ve 12:10. Policisté okamžitě vběhli dovnitř. Ve 12:15 začali pracovníci rozhlasu vyvěšovat spojenecké vlajky, které tam předtím propašovaly dvě statečné ženy. Povedlo se jim vyvěsit československou a americkou. Ve vyvěšení sovětské a britské jim zabránila německá palba. Ve 12:33 se z přijímačů ozvalo: "Voláme českou policii, české četnictvo a vládní vojsko na pomoc Českému rozhlasu!" Tou dobou se již v budově těžce bojovalo. O chvíli později, ve 12:45, se proto éterem rozesla ještě zoufalejší výzva: "Voláme vše české na pomoc Českému rozhlasu, esesáci zde vraždí české lidi...!" Waffen SS poslalo k rozhlasu posily, ale jejich vozidlo bylo rozstříleno povstalci. Češi vojákům sebrali zbraně a začali dobývat budovu. Bojovalo se o každou místnost, každý metr. U budovy umírali i němečtí civilisté, které zabil granát (omylem hozený příslušníky SS). Na pomoc povstalcům přišli i příslušníci vládního vojska. V 18 hodin nakonec Němci kapitulují.

Následující dny se Němci snažili získat rozhlas zpět, nebo ho zničit. Nasadili tanky, z Hlavního nádraží z pancéřového vlaku střílely kanóny. V podvečer 6. května shodil letoun Messerschmitt Me 262 na hlavní budovu rozhlasu čtvrttunovou pumu. Ta zcela zničila vstupní halu a přilehlé místnosti i vysílací techniku. Rozhlas ale umkl jen nakrátko, ještě téhož dne se ozval z provizorního studia v budově Husova sboru. 7. května začaly českým bojovníkům docházet náboje. Povstalci začali pocítovat nedostatek zbraní, proto jim byla poslána na pomoc revoluční tanková jednotka, která odrazila silný útok od Malešic. Němci znovu provedli nálet. Tentokrát za pomoci hloubkových letadel. Byl však neúspěšný. Ten samý den se ale povstalcům s výrazným přispěním dvou britských vojáků, účastníků povstání Williama Greiga a Thomase Vokese, podařilo vyjednat kapitulaci posádky 123 příslušníků zbraní SS ve škole v ulici Na Smetance a získat zde zásobu zbraní a munice. Němci na tomto místě s pomocí dvou kulometů blokovali z jedné strany přístup k rozhlasu.

8. května se Němcům nevedlo o moc lépe. Byli odraženi. Boje skončily až 9. května, kdy do Prahy vjela Rudá armáda. Téhož dne večer bylo slavnostně obnoveno vysílání nyní už Československého rozhlasu.

Dne 9. května v 18:55 skončilo vysílání revolučního rozhlasu z Husova sboru. Opětovné vysílání z původní budovy na Vinohradech bylo zahájeno v 19:05 téhož dne slavnostním pořadem.

Praha byla jediným osvobozovaným městem za druhé světové války, jehož svobodný rozhlas nepřestal vysílat ani v nejprudších bojích.

Rozhlas v srpnu 1968

Boj o rozhlas byl masakr 17 neozbrojených československých občanů bránících Československý rozhlas na Vinohradské třídě v Praze před obsazením vojsky invazní armády 21. srpna 1968. Při pokusu sovětských vojsk proniknout k budově rozhlasu použili jeho obránci kameny a někteří z nich proráželi krumpáči vnější nádrže s naftou na tancích, naftu zapalovali a několik tanků se jim podařilo zničit. Toto střetnutí se stalo symbolem odporu Pražanů proti vpádu cizích armád v roce 1968.

Pozadí

Dne 5. ledna 1968 se stal prvním tajemníkem ÚV KSČ Alexander Dubček. Znamenalo to začátek tzv. pražského jara. Tento proces začal znepokojovat ostatní země východního bloku včetně SSSR. Vedení Sovětského svazu se zpočátku pokoušelo zastavit nebo omezit změny v ČSSR přes sérii upozornění. Po sérii neúspěšných jednání, pravděpodobně na základě tzv. Zvacího dopisu sepsaného konzervativními členy tehdejšího ÚV KSČ, v noci z 20. srpna na 21. srpna 1968 zahájila vojska pěti států varšavské smlouvy invazi do Československa. Jedním z prvních cílů byl i československý rozhlas, který vysílal necenzurované informace o invazi vojsk států Varšavské smlouvy a vyzývali ke klidu a tichému odporu vůči okupantům. Z rozhlasu k posluchačům mluvili Vladimír Fišer, Eva Kopecká, Věra Šťovíčková, Jiří Dienstbier, Ondřej Neff a další. Boje začaly v pět hodin ráno.

Boj o rozhlas

Kolem sedmé hodiny propukly střety před budovou Československého rozhlasu. Lidé navršili směrem od

Václavského náměstí vysokou barikádu, která dočasně zablokovala postup sovětských tanků.

V půl osmé se šest sovětských tanků dostalo přímo před rozhlas. Pražané tanky přivítali sprškou kamení, ale pak se s jejich posádkami dali do vášnivé diskuse. Tato napjatá situace trvala několik hodin. Poté, co najel jeden tank do barikády tvořené nákladním autem a začal hořet, se situace změnila. Jeden z obránců barikády na něj vyšplhal a začal mávat československou vlajkou. Řidič se ho neúspěšně snažil setřást manévry se svým strojem. Nakonec byl tento člověk zastřelen některým z vojáků. Dav demonstrantů byl následně rozeznán střelbou. Většina zamířila dolů na Václavské náměstí či do okolních domů. Bylo mnoho raněných a několik mrtvých. U fontány pod Národním muzeem byla zřízena nouzová ošetrovna. Ještě odpoledne se z Vinohradské třídy ozývala střelba a některé domy (Hajnovka) hořely, ale rozhlas byl již obsazen.

Český rozhlas dnes

Český rozhlas (ČRo) je veřejnoprávní instituce provozující celoplošné rozhlasové vysílání na území Česka. Zřízen byl v roce 1992 zákonem o Českém rozhlasu, který stanovuje rámec jeho fungování, včetně plnění úkolů veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání a způsobu financování. Jako médium veřejné služby má zajišťovat všem občanům přístup k informacím, kultuře, vzdělání a zábavě. Působí jako nástupce předchozího státního Československého rozhlasu. Vysílá na 12 celoplošných a 14 regionálních stanicích, včetně zahraničního vysílání na objednávku státu. Sídlí v Praze v budově ve Vinohradské třídě. Generálním ředitelem Českého rozhlasu je od roku 2016 René Zavoral.

Český rozhlas (ČRo) byl zřízen zákonem České národní rady č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, k 1. lednu 1992 jakožto veřejnoprávní rozhlas s majetkem převedeným z Československého rozhlasu. Jeho sídlem se stala budova Vinohradská 12 v Praze, kde do té doby sídlil ČsRo. Od něj také převzal provoz českých stanic Praha, Vltava, Regina a regionálních okruhů. Toto uspořádání fungovalo do konce roku 1992, kdy zaniklo Československo i Československý rozhlas.

Se vznikem samostatné České republiky došlo 1. ledna 1993 ke změnám. Zaniklou federální zpravodajskou stanicí Československu nahradil v rámci ČRo nový obdobný okruh Radiožurnál, Český rozhlas rovněž převzal zahraniční vysílání pod názvem Radio Praha. Stanice Praha, Vltava, Regina a české regionální okruhy zůstaly změn. K 1. lednu 1993 se Český rozhlas stal členem Evropské vysílací unie (EBU). Roku 1995 byl do majetku ČRo převeden rozestavěný mrakodrap v Praze na Pankráci, původně zamýšlený jako nové sídlo Československého rozhlasu. Budova byla roku 1999 odprodána a po přestavbě,

dokončené v roce 2007, z něj vznikla kancelářská budova City Tower. V roce 1995 zahájila provoz stanice Český rozhlas 6/Rádio Svobodná Evropa a téhož roku začalo fungovat vysílání Radia Praha přes internet. Internetové vysílání okruhu Radiožurnál začalo v roce 1998, tehdy bylo ukončeno vysílání rozhlasu po drátě.

V roce 1999 zahájil v Praze Český rozhlas experimentální digitální rozhlasové vysílání. Roku 2002 skončila spolupráce Českého rozhlasu a Svobodné Evropy, takže bývalá společná stanice změnila název na Český rozhlas 6. V říjnu 2005 bylo zahájeno řádné digitální televizní vysílání DVB-T, přičemž do prvního multiplexu byly zařazeny i některé okruhy ČRo. K velkému rozšíření počtu stanic ČRo došlo v roce 2005. Tehdy začaly vysílat okruhy D-dur, Rádio Česko a Leonardo, roku 2006 je doplnila ještě stanice Radio Wave.

Během první poloviny druhé dekády 21. století proběhly další změny. Počátkem roku 2011 bylo ukončeno vysílání ČRo 7 Radio Praha na krátkých vlnách, během roku 2011 se z okruhu Praha stala Dvojka a o rok později vznikla stanice Rádio Junior, včetně streamu Rádio Junior – Písničky. Roku 2013 byly zrušeny okruhy Český rozhlas 6, Rádio Česko a Leonardo, které byly společně nahrazeny novou stanicí Plus. Téhož roku také začaly vysílat okruhy Jazz a Rádio Retro. V roce 2014 vznikla stanice Sport, fungující do roku 2017. Český rozhlas zahájil v roce 2015 experimentální digitální vysílání DAB+, které v červnu 2017 změnil na řádné (multiplex ČRo DAB+). Od března 2018 vysílá ČRo prostřednictvím DVB-T2, přičemž vysílání standardu DVB-T bylo Českým rozhlasem ukončeno v září 2020. V roce 2019 bylo zahraniční Radio Praha přejmenováno na Radio Prague International. Od roku 2020 jsou všechny celoplošné a regionální stanice ČRo dostupné také v satelitním vysílání DVB-S2 přes družici Astra 3A (pozice 23,5° východně); výjimkou byla stanice

Rádio Retro, místo které na satelitu vysílalo Radio Prague International. V roce 2021 byl zahájen provoz sportovní stanice Český rozhlas Radiožurnál Sport a stanice pro seniory Český rozhlas Pohoda, vysílání ukončilo Rádio Retro. Na konci roku 2021 bylo ukončeno vysílání stanic Radiožurnál, Dvojka a Plus na pásmech středních a dlouhých vln, a tedy celkově ukončeno vysílání Českého rozhlasu přes AM. Během ruské invaze na Ukrajinu začal Český rozhlas v březnu 2022 přebírat signál ukrajinského veřejnoprávní vysílací společnosti NSTU, který zařadil do vlastního internetového přenosu rozhlasového vysílání.

V plánu je spuštění stanice Český rozhlas Lidovka, která se má věnovat folklóru a dechové hudbě.

Organizace

Zákony a předpisy

Český rozhlas byl zřízen a nadále funguje na základě zákona č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, který byl Českou národní radou přijat 7. listopadu 1991, vstoupil v platnost 29. listopadu 1991 a v účinnost 1. ledna 1992. Zákon o Českém rozhlasu zejména stanovuje podmínky naplňování veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání a definuje působnost Rady Českého rozhlasu jako kontrolního orgánu. Na Český rozhlas se dále vztahují například zákony č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích, č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, č. 132/2010 Sb., o audiovizuální službě na vyžádání, č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy, č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, nebo zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon.

Zvláštním dokumentem je Kodex Českého rozhlasu, jehož vznik předjímá zákon o Českém rozhlasu. Kodex stanovuje zásady naplňování veřejné služby v oblasti rozhlasového vysílání závazné pro Český rozhlas a jeho pracovníky. Zákon určuje, že se

porušení Kodexu kvalifikuje jako porušení pracovní kázně podle zvláštního právního předpisu, zákoníku práce. Dokument schvaluje Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Podle Kodexu „Český rozhlas přispívá k vytváření prostoru pro svobodu slova, myšlení a tvorby, v němž může vyrůstat demokracie. Program a jednání Českého rozhlasu budou vždy poměřovány také etickými normami. Český rozhlas vychází z mravních tradic evropského civilizačního okruhu.“

Dalším dokumentem, jehož vznik upravuje zákon o Českém rozhlasu, je Statut Českého rozhlasu. Na návrh generálního ředitele ČRo jej schvaluje Rada Českého rozhlasu. V jednotlivých částech definuje postavení, veřejnou službu či působnost generálního ředitele. Statut rovněž stanovuje způsob jmenování a odvolání vedoucích zaměstnanců.

Rada Českého rozhlasu

Rada Českého rozhlasu je kontrolním orgánem, jímž se uplatňuje právo veřejnosti na kontrolu tvorby a šíření programů Českého rozhlasu. Působnost Rady definuje zákon o Českém rozhlasu, mimo jiné ve věcech jmenování a odvolání generálního ředitele, zřizování rozhlasových studií, schvalování rozpočtu a kontroly hospodaření Českého rozhlasu nebo předkládání Výroční zprávy o činnosti Českého rozhlasu a Výroční zprávy o hospodaření Českého rozhlasu Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR. Celkem devět členů Rady ČRo, kteří mají šestileté mandáty, volí a odvolává Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR.

Ombudsman Českého rozhlasu

Institut ombudsmana Českého rozhlasu byl zřízen v květnu 2016. Jeho smyslem je prohloubení dialogu mezi posluchači a Českým rozhlasem jako médiem veřejné služby. Posluchači mohou ombudsmanovi předávat své podněty k činnosti Českého rozhlasu. Ombudsman vysvětluje fungování Českého rozhlasu

jako veřejnoprávního média a hájí oprávněné zájmy posluchačů Českého rozhlasu. Od roku 2016, kdy tento post vznikl, zastává pozici ombudsmana Milan Pokorný.

Vedení Českého rozhlasu

V čele Českého rozhlasu stojí generální ředitel, který je volen Radou ČRo na funkční období šesti let. Od roku 2016 je generálním ředitelem René Zavoral.

Nejvyšší management dále tvoří ředitel regionálního vysílání, ředitel zpravodajství, ředitel programu, ředitel výroby, ředitel nových médií, ředitel techniky a správy, ředitel Kanceláře generálního ředitele, ředitel komunikace, marketingu a obchodu, ředitel ekonomiky a ředitel Symfonického orchestru Českého rozhlasu.

Ve druhé polovině roku 2020 činil měsíční plat generálního ředitele René Zavorala 192 000 korun. Jako půlroční odměnu mu může Rada ČRo odsouhlasit navíc bonus až ve výši trojnásobku měsíčního platu, tedy 576 tisíc korun.

Financování

Většinu příjmů Českého rozhlasu tvoří rozhlasové koncesionářské poplatky, jejichž výše je od roku 2005 stanovena na 45 Kč měsíčně. Roční příjem ČRo z těchto poplatků v roce 2019 činil 2,09 miliardy korun, tedy 91 % celkových příjmů Českého rozhlasu v tomto roce, které dosáhly výše 2,29 miliardy korun. Zbýlých několik procent příjmů tvoří výnosy z vlastní obchodní činnosti Českého rozhlasu, kam například patří prodej omezeného reklamního času, výnosy ze sponzoringu nebo licencování nahrávek.

Podle zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, nesmí čas vyhrazený reklamě a teleshoppingu přesáhnout na každé

celoplošné stanici Českého rozhlasu 3 minuty denně, u lokálních stanic pak nanejvýš 5 minut denně. Obchodní sdělení nesmí být zařazována do pořadů zpravodajských, publicistických a vzdělávacích, s výjimkou kulturních a sportovních přenosů, pokud je reklama jejich součástí z hlediska podmínek vysílacích práv.

Rozhlasová studia

Podle zákona o Českém rozhlasu jsou součástí Českého rozhlasu studia v krajských městech, která zajišťují regionální vysílání pro všech 14 krajů. Jedná se tedy o studia v Brně (ČRo Brno), Českých Budějovicích (ČRo České Budějovice), Hradci Králové (ČRo Hradec Králové), Jihlavě (ČRo Vysočina), Karlových Varech (ČRo Karlovy Vary), Liberci (ČRo Liberec), Olomouci (ČRo Olomouc), Ostravě (ČRo Ostrava), Pardubicích (ČRo Pardubice), Plzni (ČRo Plzeň), Praze (ČRo Rádio Praha pro Prahu a ČRo Region pro Středočeský kraj), Ústí nad Labem (ČRo Sever) a Zlíně (ČRo Zlín). Nejstaršími jsou studia v Brně (vznik 1924) a Ostravě (vznik 1929), nejmladšími v Liberci (obnoveno 2016), Zlíně (vznik 2017) a Karlových Varech (vznik 2018). V čele studií stojí ředitel jmenovaný a odvolávaný Radou Českého rozhlasu na návrh generálního ředitele.

Ředitel Českého rozhlasu může dle zákona zřídit či zrušit další studia umístěná mimo krajská města, v roce 2020 však žádné takové studio neexistovalo.

Hromadný podíl regionálního vysílání všech rozhlasových studií musí na celostátních stanicích, vyjma zpravodajsko-publicistických, dosahovat alespoň 30 % celkového vysílacího času.

Orchestra a pěvecké soubory

Přímou součástí Českého rozhlasu je také několik uměleckých těles. Nejstarším z nich je Symfonický orchestr Českého rozhlasu (SOČR), který vznikl v roce 1926 jako orchestr tehdejšího Radiojournalu. Dále se jedná o Dismanův rozhlasový dětský soubor (DRDS), založený roku 1935, a Dětský pěvecký sbor (DPS), který vznikl v roce 1945.

Externími soubory jsou brněnský Rozhlasový Big Band Gustava Broma (od roku 2013 je rezidenčním tělesem ČRo), jenž byl založen roku 1940, a Brněnský rozhlasový orchestr lidových nástrojů (BROLN), založený v roce 1952 a obnovený roku 2006. Pod hlavičkou českobudějovického studia působí Rozhlasový swingový orchestr Václava Hlaváče, který vznikl v roce 2004, a v rámci plzeňského studia působí převážně studiová dechová kapela Rozhlasová Plzeňáčka.

V minulosti bylo součástí Českého rozhlasu více profesionálních těles. Na konci roku 1992 to kromě Symfonického orchestru Českého rozhlasu a Brněnského rozhlasového orchestru lidových nástrojů, které jako jediné zůstaly v organizační struktuře instituce i v roce 1993, byly i soubory Pěvecký sbor Českého rozhlasu, Big Band Radio Praha (původně Taneční orchestr Československého rozhlasu), Orchestr Studio Brno, Ostravský rozhlasový orchestr a Plzeňský rozhlasový orchestr. Těchto pět těles se počátkem roku 1993 stalo externími smluvními soubory. Mezi lety 2002 a 2012 vystupoval pod hlavičkou Big Bandu Českého rozhlasu Big Band Václava Kozla.

Archivní a programové fondy

Pracoviště Archivní a programové fondy spravuje archivní soubory Českého rozhlasu, pečuje o archiválie, věnuje se jejich

digitalizaci, zpřístupňuje je a zajišťuje obsahovou podporu vysílání ČRo. Archiv Českého rozhlasu spadá podle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, mezi specializované archivy. Po britské BBC je druhým největším rozhlasovým archivem v Evropě.

Rozhlasové pořady

Ke známým pořadům Českého rozhlasu, převzatým z Československého rozhlasu, patří relace pro mladé Mikrofórum, populárně-vědecký magazín Meteor, magazín zajímavostí z domova i ze světa Kolotoč, pořad Zápisník zahraničních zpravodajů, noční diskotéka Noční proud, pohádka na dobrou noc Hajaja či motoristický pořad Zelená vlna. Mezi novější pořady patří například komediální seriál Tluchořovi, reality show Odhalení, talk show Tobogan, nebo dokumentární cyklus Příběhy 20. století.

Poslechovost a průzkumy důvěryhodnosti

Podle výzkumu poslechovosti českých rádií Radioprojekt byl ve druhém pololetí roku 2019 celkový podíl všech stanic Českého rozhlasu na českém rozhlasovém trhu 22,70 %. Stanice Radiožurnál byla v tomto období po Rádiu Impuls druhou nejposlouchanější celoplošnou stanicí s denní poslechovostí 927 tisíc osob a podílem 11,00 %. V kategorii regionálních stanic obsadila druhou příčku (po Rádiu Helax) stanice ČRo Brno, kterou denně poslouchalo 82 tisíc posluchačů.

V září 2018 podstoupil Český rozhlas na popud generálního ředitele René Zavorala hodnotící analýzu Evropské vysílací unie s cílem „zhodnotit stávající situaci v Českém rozhlasu“ a získat „konkrétní doporučeními, na co se má Český rozhlas do budoucna zaměřit, aby posílil svoji veřejnou službu“ Podle výsledků této peer-to-peer review „Český rozhlas naplňuje dobře

svou roli média veřejné služby. Je nezávislý, objektivní, dokáže být lídrem na poli inovací, kreativních řešení a nových formátů, stejně tak jako třeba techniky.“

Český rozhlas se opakovaně umísťuje mezi nejdůvěryhodnějšími českými médii. Podle zprávy Digital News Report 2020 od Reuters Institute je Český rozhlas v tomto směru třetím nejlépe hodnoceným médiem. Podle průzkumu AMI Digital Index 2019 hodnotí česká veřejnost Český rozhlas po České televizi jako druhé nejdůvěryhodnější médium s AMI Indexem důvěry 47 %.

Další činnosti

Vydavatelská činnost

Součástí Českého rozhlasu je Vydavatelství a nakladatelství Českého rozhlasu (vzniklo 2001), které vydává notové publikace a orchestrální materiály. ČRo je také jediným majitelem akciové společnosti Radioservis, která působí jako jeho servisní organizace, vydavatel a provozovatel e-shopu Radiotéka. Radioservis rovněž vydává periodikum Týdeník Rozhlas. Při příležitosti 100. výročí vzniku Českého rozhlasu vydal v roce 2023 svou vlastní obrazovou knihu Rozhlasto.

Galerie Vinohradská 12 a exkurze

Galerie Vinohradská 12 jsou návštěvní prostory Českého rozhlasu v suterénu historické rozhlasové budovy na pražských Vinohradech. Galerie sestává ze čtyř místností – vstupní prostor, výstavní prostor, historická expozice a konferenční sál. Ve výstavním prostoru se přibližně po měsíci střídají výstavy uměleckých děl – obrazů, kreseb, fotografií aj. Historická expozice prezentuje časovou osu vývoje rozhlasového vysílání (záznamový materiál, záznamová technika, další artefakty z rozhlasové historie, historické radiopřijímače, tiskoviny, např.

historické časopisy, křestní listy pořadů apod.). Konferenční sál slouží k veřejnému poslechu rozhlasových děl, k natáčení a vysílání kontaktních pořadů, k setkávání členů Klubu rozhlasové analytické publicistiky aj.

V Galerii Vinohradská 12 začínají prohlídku rozhlasu návštěvníci exkurzí v Českém rozhlasu. Ty jsou pro občany České republiky zdarma.

Působení na internetu

Český rozhlas otevřela jako jedna z prvních rozhlasových institucí v Evropě svá internetová vysílání i internetový archiv (tzv. Rádio na přání). Na podzim 2004 zavedl rozhlas také podcast pro pořady stanice Český rozhlas 6.

V roce 2017 zahájil Český rozhlas provoz vlastního zpravodajského serveru iROZHLAS, který zveřejňuje jak odvysílané zprávy z rozhlasu, tak i vlastní agendu redaktorů webu.

Soutěže a festivaly

Český rozhlas je pořadatelem mezinárodního festivalu rozhlasové tvorby Prix Bohemia Radio, který se koná od roku 1976, a soutěže Concerto Bohemia (založena 1992), která má podporovat základní umělecké školy v Česku. Ve spolupráci s Akademií klasické hudby pořádá ČRo také mezinárodní rozhlasovou soutěž pro mladé hudebníky Concertino Praga, jež vznikla roku 1966.

Charitativní činnost

Nadační fond Českého rozhlasu byl založen v roce 2000. Jeho účelem je podporovat rozvoj kultury a všech forem umění, mladé talentované umělce ze sociálně slabých rodin či jinak handicapované, podporovat rozvoj a rozšiřování vzdělání, zejména modelových a průkopnických projektů a aktivit volného času zaměřených na děti a mládež, pomáhat v oblasti sociální a

zdravotní a poskytovat charitativní a humanitární pomoc. K jeho projektům patří Světluška, která vznikla v roce 2003 a pomáhá lidem s těžkým zrakovým postižením, Ježíškova vnoučata (vznikl 2016), jenž se v předvánočním čase věnuje seniorům v pobytových zařízeních, a Návštěvy POTMĚ (vznikl 2018), v němž nevidomí navštěvují osamělé seniory a věnují se s nimi různým aktivitám.

Daruj krev s Českým rozhlasem

Od roku 1992 realizuje Český rozhlas projekt zrozený v Brně „Daruj krev s Českým rozhlasem“. Jeho cílem je zvyšovat povědomí posluchačů o dárcovství krve a oslovovat prvodárce, tedy ty, kteří dosud krev nedarovali. K aktivní spolupráci na projektu se přihlásila většina transfuzních stanic v Česku. Záštitu projektu poskytly Ministerstvo zdravotnictví České republiky, Světová zdravotnická organizace, Ústav hematologie a krevní transfuze a Český červený kříž.

Obsah

Stručné dějiny Československého rozhlasu.....	2
Rozvoj v meziválečném Československu.....	6
Německá okupace	7
Poválečné Československo	9
Pořady	13
Ředitelé rozhlasu	14
Rozhlas v květnu 1945	15
Rozhlas v srpnu 1968	17
Pozadí	17
Boj o rozhlas	17
Český rozhlas dnes.....	19
Organizace.....	21
Zákony a předpisy.....	21
Rada Českého rozhlasu.....	22
Ombudsman Českého rozhlasu	22
Vedení Českého rozhlasu.....	23
Financování	23
Rozhlasová studia	24
Orchestra a pěvecké soubory	25
Archivní a programové fondy	25
Rozhlasové pořady	26
Poslechovost a průzkumy důvěryhodnosti	26
Další činnosti	27
Vydavatelská činnost	27
Galerie Vinohradská 12 a exkurze	27
Působení na internetu.....	28
Soutěže a festivaly	28
Charitativní činnost	28
Daruj krev s Českým rozhlasem	29
Seznam obrázků	31

Seznam obrázků

Obrázek 1 - Vysílač Radiojournalu ve Kbelích (1924).....	2
Obrázek 2 - Umístění rozhlasových vysílačů ve 30. letech 20. století	4
Obrázek 3 - Hlavní budova někdejšího Radiojournalu v Praze ve Vinohradské ulici	5
Obrázek 4 - Hlasatelna brněnského studia Radiojournalu (1928)	6
Obrázek 5 - Natáčení v Českém rozhlasu (asi 1940). Zleva: Jan Vavřík-Rýz, Anna Kreuzmannová, Josef Skupa	7
Obrázek 6 - Rozhlasová bohoslužba v roce 1941	8
Obrázek 7 - Mrakodrapy na Pankráci v roce 2006, uprostřed nedostavěná budova Československého rozhlasu	12
Obrázek 8 - Bohumil Kolář (uprostřed), Oldřich Unger (vpravo) a tři členové raketových modelářů z Dobříše při natáčení pořadu Meteor v listopadu 1971. Archiv Oldřicha Ungera, foto Martin Pilný	13